

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

מסייע לבתו לעגן את בעלה

תיק ממונות מס' 1323-סט

(מהד' כד כסלו)

נושא הדיון

א' תובע את חמיו ב' על שמסייע לבתו-אשתו לעגן אותו ע"י סירוב לקבל ממנו גט למרות שבתי דין של הרה"ר ששמעו טענותיהם פסקו שדינם כבעל האומר מאיסה עלי, ועליה לקבל ממנו גט. שני בתי דין מהנ"ל פסקו שמצוה לגרשה, ובי"ד שלישי פסק שחייבת להתגרש. למרות זאת מונע האב - לטענת א' - מבתו לקבל את הגט. א' תובע מחמיו פיצוי על הנזק שעשה לו בכך.

טרם נשמעה תשובת האב.

השאלות לדיון

- בעל הטוען מאיסה עלי, והיא אינה רוצה לקבל את הגט ומעגנת אותו כמה שנים, האם מפסידה כתובתה ומזונותיה.
- טען מאוסה עלי משום שחלתה בנפשה, האם מתירים לו את החדר"ג.
- אבא שמסייע לבתו לטעון טענות בבי"ד כנגד טענות הבעל, האם נחשב מזיק את הבעל.

תשובה

א. כתב צו"ת הרא"ס סי' ל: אם הוא רוצה לגרש בטענת מאיס עלי או שאר טענות שאינו נאמן בהן, והיא אינה רוצה להתגרש ואינו יכול לגרשה מתקנת הקהילות, מה דינה צמזונות, חייב לזונה או לא. התשובה מוכחת שמאחר שהוא רוצה לגרשה ויש צידו לפי הדין לגרשה צרלונה ושלא צרלונה, אע"פ שמלד התקנה אינו יכול לגרשה צע"כ, מ"מ לא יהיה חייב צמזונותיה מאחר שהעיכוז הוא מלידה ולא מלידו שהרי הוא רוצה לגרשה. והוצא צ"ח סי' עז ופסק לפי דצ"ר דאפילו צו"ה" שחין מגרשין האשה צע"כ כתקנת רבינו גרשום, אעפ"כ - כשטוען מאוסה עלי - חין מוסיפין לה על כתובתה, דמאחר שאינו מתכוין לצערה אינו מן הראוי להפסידו, כיון שחין עיכוז הגירושין מלידו. וה"ה דאינו מחוייב לזונה דכאילו נעקר האישות לאלתר דמי מאחר דמאיסה עליו. אבל הח"מ סי' עז ס"ק ג וסי' קיז ס"ק כא כתב

דזה דוקא כשזא מחמת טענה, עיי"ש, ואילו הצ"ש סי' עז ס"ק ו' צ"ס מהר"א שאן שיכול לומר קיס לי כהר"א"ס, אצל הצ"ש מאיר ש"ס כתב דהר"א"ס הוא יחיד במקום שנים ואינו יכול לומר קיס לי, והכי מסתבר, דאל"כ איך יתקיים החרם שלא לגרש צע"כ, ואין לך צע"כ גדול מזה, ומ"ש כפיה דמזונות צ"אשה שאין מעשי ידיה מספיקין מכפיה צאטוים, ואטו נימא דרשאי לכופה עד שתאמר רוצה אני ויהיה נקרא מדעתה?

וכשזא צטענה צרורה דמאיסה עליו, כתב צפת"ש ש"ס הישועות יעקב שאף שאין הדין נותן לגרשה צע"כ ע"י זה, מ"מ יוכל למנוע ממנה מזונות עד שתקבל גט פיטורין. וכ"כ צ"ת יעקב סו"ס עז צהוספות על קיזור דיני מורדת, דאם טוען מאיסא עלי צטענה צרורה לא גרע מאסה ואין לו דין מורד, ואם אינו יכול לצרר טענתו לפני צי"ד מ"מ נראה דנאמן בצצועה שיש לו טענה מצוררת לענין שלא יהיה לו דין מורד, דהכא הצעל מוחזק לענין שאר וכסות, ולענין איסור נאמן לומר שאין זה צכלל החרם שגזר ר"ג כי יש לו אמתלא מצוררת. ועיי' חזו"א אצהע"ז סי' סט אות טז שדין אמתלא מצוררת תלוי לפי ראות עיני הדיינים.

ועיי' כנה"ג סי' א' הגצ"י אות לו שגם כשאומר מאוסה עלי חרם דר"ג מונעו מלישא אשה אחרת עליה, אצל צשו"ת ל"ל אצהע"ז סי' קלצ כתב להלכה ולא למעשה להתיר חרם דר"ג כשטוען מאיסא עלי. ועיי' שו"ת דבר אליהו (קללקין) סי' עג, ופרדס רימונים (כז) צהקדמה, ושו"ת חיים ושלום (פללג"י) ח"צ סי' קיב, ושו"ת דברי חיים ח"צ אצהע"ז סי' ו' וסי' א', ודברי מלכיאל ח"ג סי' קמד וקמה, ועטרת שלמה ח"א סי' כא, ופד"ר כרך א' עמ' 197 ועמ' 326 ועוד רבים.

וכתב צ"אוסף פס"ד" עמ' קה: צזמנינו אנו נהגו כל צתי הדין צישראל שלא כדעת הר"א"ס אם לא צמקום שמן הדין חייב לגרשה כגון עוצרת ע"ד או שרשאי לגרשה כגון שנשטית וכד', וככה שורת הדין מחייבת צזמננו זה, שאל"כ לא הנחת צת לאצרהס אצינו שכל איש ימלא איזו תואנה ואמתלא שהיא או יתן עיניו צאחרת והוא ישליש כתוצה צצי"ד ויפטר ממזונותיה ועיי"כ יכריח אותה לקבל גיטה. ע"כ. ואם עמ' נא: אין אנחנו עושים כהר"א"ס וחלילה לנו לעשות כן, ואם כך נפסוק נחריצ ח"ו את חיי המשפחה צישראל, ומנהגנו עושה תקנת צ"ת דין והקהילות, ואין לזוז ממנו. ע"כ.

ב. עיי' שו"ת אבן יקרה ח"ג סי' כד שאין להתיר חרגמ"ה צמי שחלתה אשתו צמחלת היסטריה ולא מתדר ליה יותר משצע שנים ואין רלונה לקבל גט מצעלה, שאע"פ שהצעל טוען מאיסה עלי צטענה מצוררת אין להתיר לו חרגמ"ה, כי טענה מצוררת מועילה רק שלא נדון את הצעל כמורד להוסיף על כתוצתה או גם לפוטרו ממזונותיה, אצל לא לגרשה צע"כ או לישא אחרת, דאם לא כן אין שום מלצ לתקנת רגמ"ה, דכל הצא לגרש צע"כ או לישא אחרת יטען מאוסה עלי, וע"כ שאין טענה זו מועילה לענין חדר"ג. ע"כ.

וצ"פסקים וכתבים" אצהע"ז ח"ו סי' קיא כתב: ...זה שהוא טוען שעשתה מעשי אשה עלצנית מאד, כגון

שרלטה להתאבד בשביל דבר קטן ושהיא כל כך חשדנית... אילו היה בעל זה בעל מידות טובות ורחמן כראוי לזרעו של אברהם מאשת זריתו אשתו הראשונה אם ילדו, והיה מגלגל עמה אלל רופא מומחה, וסבורני שמקרה כזה לא היה קשה לרפא, וסוף דבר שאינה מורדת ולא אשה רעה, אלא לכל היותר אם נקבל את דבריו היא עלזנית במידה ידועה, וכי משום כך נגזור עליה לפוטרה באיזה מאתים לירות, שזהו פשוט לדונה לרעב, וכי זו אשמתה, והיא באמת רולה בשלום, תסכים במלצ העגום והעלוב הזה לגט אם עכ"פ שיתן לה סכום כזה שיוכל להבטיח את קיומה, והיכן נאמר שעל יסוד כזה אפשר להתיר חדר"ג, ותכף כשאנו פוסקים שפריכה לקבל גט יתירו דורשי דמים את חרמו של רגמ"ה והיא תלך במאתים לירות וזה ישמח באשתו השניה, ואם הוא מתעגן או אינו כובש את ילדו כלום היא פריכה להיות קרבן בשבילו, יסבול כמו שהיא סובלת או שסובלים הרבה בעלים בישראל מעלצנותם של נשותיהם ויחיה איתה כמותם... ע"כ (ועיי "דברי משפט" כרך 3 עמ' 16 פס"ד להתיר חרגמ"ה בטענת מאוסה עליו).

ג. גם אם נכונים דברי צתי הדין של הרה"ר שסיבת המאוסות של הבעל היא אמתלא מצוררת, וגם אם נכונה טענתו של הבעל שאבי האשה מונע מצתו מלקבל את הגט, ומשום כך נגרם לבעל נזק גדול של עגינות, גם אז לא היה זה בגדר מזיק או גרמי, ואינו עדיף מהשוכר עדי שקר שאמר ר' יהושע בגמ' ב"ק נה 3 שפטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, וביאר הרמב"ן בדינא דגרמי (אות מז בהולאת יעקובזון) דלאו איהו מזיק ולא גורם היזק אלא אינהו גרמי, ולאו צידו הוא דאי בעו לא מסהדי כלל. וכ"כ בתה"ד שו"ת סי' 52: דלא מחוייב משום דינא דגרמי אלא כשהוא עלמו עושה היזק לממון חצירו, אבל בני"ד שמעון לא היזק כלום ממון של ראובן וגם הוא לא בטלו ממלאכתו אלא ע"י גרמות נסתלק ע"י אחרים, וכה"ג הוי גרמא בנזקים וכו'. ע"כ.

אמנם יש לומר שאם המלווה לבתו, גם אם זו בת גדולה שכבר ילדה מראשותו, מ"מ כשהאב הוא סמכותי, הבת אנוסה לשמוע בקולו, וכאילו קפץ לה את ידה שלא תקבל את גיטה, ודומה למה שכתב הרמב"ן בדינא דגרמי (שם אות מט) עפ"י הירושלמי שבועות פ"ו ה"ו, דמאן דלייר פומהון דסהדי דלא יסהדון, כגון שראה עדים מגלגלין וצאין להעיד עדות לפלוני והרזיקנהו באינדורנא וגרם לו להפסיד, י"ל שהוא חייב למאן דדאין דינא דגרמי, שהוא דומה לשורף שטרותיו של חצירו (וביאר ב"רשימות שיעורים" ב"ק עמ' תרטו שכשמונע העדים מלצוא ומלהעיד עובר על איסור ממון, ולפיכך חל דינא דגרמי ומחייבו לשלם כמזיק והוי רשע דחמס), וי"ל שהוא פטור דמי יימר דמסהדי דילמא הדרי בהו ולא צרי היזקא, עיי"ש. וה"ה בנידון דידן תלוי הדבר בשני התירולים ברמב"ן אם דינו כגרמי או לא.

אלא שמ"מ מכאן ולהבא זכותו של הניזק לתבוע שלא יזיקנו אף לא ע"י גרמא, אך על מה שעבר אין צי"ד דנים דיני גרמא.

אלא שכאמור עדיין לא שמענו טענות הנתבע, וע"כ אי אפשר לפסוק בזה דין.